

ΣΤΕΝΑΧΩΡΑ ΧΡΟΝΙΑ

Του κ. Α.Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ Καθηγητού του Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ὁ ἀδελφὸς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ

Εἶναι φορὲς πὸν μιὰ φράση κολλάει στὸ μυαλό σὰ νὰ ἔχει κολλήσει ἢ βελόνα σὲ παλιὸ γραμμόφωνο καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνεται συνέχεια. Καὶ σὺ ν' ἀδυνατεῖς ν' ἀπαλλαγεῖς καὶ νὰ ἐπανερχεται συνεχῶς, πάλι καὶ πάλι. Σ' ὅλους μας ἔχει συμβεῖ καὶ εἶναι ἐντυπωσιακὴ ἢ ἐν-τύπωση αὐτή. Αὐτὲς τὶς ἡμέρες, πὸν ὁμολογῶ μοῦ θυμίζουν «ἡμέρα θλίψεως» (Δανιὴλ ιβ' 1), ἔρχεται ὁλοένα στὸ μυαλό μου ἡ φράση τοῦ Κλήμενος τοῦ Ἀλεξανδρέως, ὁ ὁποῖος σχολιάζοντας τὸ «ἐμοὶ ἐποιήσατε» τοῦ εὐαγγελίου τῆς κρίσεως (Ματθαίου κε' 40) λέγει: «Εἶδες γάρ, φησί, τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες τὸν Θεόν σου».

Δὲν ἔχουμε, συνεπῶς, δικαιολογία ν' ἀντιτείνουμε, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπουσιάζει ἢ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὸν βροῦμε καὶ δὲν μποροῦμε

νὰ τοῦ κάνουμε καλὸ. Στὸ πρόσωπο τοῦ ἀδελφοῦ ἀντικρύζουμε τὸν ἴδιο τὸ Θεὸ καὶ δὲν δικαιολογούμεθα οὔτε ὅταν παραλείπουμε νὰ κάνουμε τὸ καλὸ οὔτε πολὺ περισσότερο ὅταν κάνουμε στὸν ἀδελφὸ μας κακὸ.

Ἄν ὁ Χριστὸς ἔγινε ἄνθρωπος γιὰ νὰ μᾶς δεῖξει τὴν εἰκόνα τοῦ «κατ' εἰκόνα», ὅπως πολὺ εὐστοχα διδάσκει ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ὁ Λουγδούνου, ὁ ἄνθρωπος ἀνταποδίδει «τὰ ἴσα» γιὰτὶ κατέστη ἱκανὸς νὰ «εἰκονίζει» τὸν ἴδιο τὸ Θεὸ καὶ ὁ Χριστὸς ταυτίζεται μαζί του. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴν ὁμιλία του πρὸς τὸ λαὸ στὰ Ἱεροσόλυμα (Πράξεις κβ' 4,7-8) ἐμφανίζει τὸν Ἰησοῦ νὰ ταυτίζεται μὲ τοὺς διωκομένους ἀπὸ τὸν ἴδιο (τὸν Παῦλο).

Καιρὸς εἰκονομαχίας

Θὰ μπορούσαμε, λοιπόν, νὰ ὑποστηρίξουμε, ὅτι κάθε φορὰ πὸν κάνουμε κακὸ, ἰδιαίτερα στοὺς ἀδελφούς μας τοὺς ἐλαχίστους, συγκαταριθμούμεθα μὲ τοὺς πῶς στυγνοὺς «εἰκονομάχους» γιὰτὶ πολεμοῦμε τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πάνω στὴ γῆ. Ἄλλωστε τιμώντας τὸν ἄνθρωπο, ἢ τιμῆ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, ὅπως τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὶς ἅγιες εἰκόνες τὶς ὁποῖες «προσκυνοῦμε καὶ ἀσπαζόμαστε σχετικῶς, οὐ λατρευτικῶς, οὐχ ὡς θεοῦς, ἀλλ' εἰκόνας τῶν ἀρχετύπων, διὰ τὸν πόθον...» (βασίλισσα Θεοδώρα).

Φαίνεται, ὅμως, ὅτι παρὰ τὸν θρίαμβο τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὴν ἀναστήλωση τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν Εἰκόνων ζοῦμε πάντοτε σὲ στενάχωρα χρόνια, σὲ καιροὺς εἰκονομαχίας. Ὅταν

ή εικόνα του Θεού, ο άνθρωπος, βασανίζεται, καταδιώκεται, προσβάλλεται, ταλανίζεται, αδικείται, δηλητηριάζεται και εκτοξεύονται έναντίον του μύρια όσα κακά, αυτό τί άλλο

μπορεί να σημαίνει παρά το ότι έχουμε καθαίρεση, άπαγωγή και έξορία των ανθρώπων - Εικόνων και ο ίδιος ο Κύριος μπορεί να προτάξει τότε το «έμοι έποιήσατε».

«Είδες τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες τὸν Θεόν σου».

Ἡ ἀναστήλωση τῆς εἰκόνας

Χρειάζεται, λοιπόν, ὅσοι πιστεύουμε στήν ὀρθόδοξη ἀντίληψη γιά τὸν ἄνθρωπο ὅτι εἶναι εἰκόνα Θεοῦ, νὰ παλαίψουμε ἔργῳ καὶ λόγῳ στήν ἀναστήλωση αὐτῆς τῆς εἰκόνας. Δὲν ἀρκεῖ μιά ἐπετειακὴ Κυριακὴ διακηρύξεων ἀπαιτεῖται ἡ καθημερινὴ πρακτικὴ τῆς τιμῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ. Τότε ἡ καθημερινότητα γίνεται γιορτινὴ γιὰτὶ ἐγκυμονεῖ τὴν Ἄνασταση. Τὸ ἀναστάσιμο μήνυμα γίνεται θούριος ξεσηκωμοῦ γιὰ τὴ μοναδικὴ ἐπανάσταση ποὺ σκοπεύει στήν ἀναστήλωση τοῦ ἀνθρώπου.

Γιὰ κάτι τέτοιο δὲν ἀρκοῦν θριαμβολογίες καὶ παιάνες. Πρέπει νὰ προηγηθεῖ μιά μακρὰ φιλοκαλικὴ ἐργασία ποὺ σκοπεύει στήν ἀναστήλωση τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ μέσα μας, στὴ μεταμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου σὲ φιλοκαλικὸ ἄνθρωπο. Μόνο ὅταν οἱ ἴδιοι γίνουμε εἰκόνες καὶ μυστικὰ εἰκονίζουμε τὸν Χριστό, τότε μόνο «θ' ἀσθενοῦμε

για τους ασθενούντες, θα πεινάμε για τους πεινώντες, και θα διψάμε για τους διψώντες» (Ωριγένης). Τότε μόνο θα μᾶς κυριεύσει μία άγια άνησυχία και με όλες μας τις δυνάμεις και ιδιαίτερα με δύναμη έξ ύψους θα άντισταθοῦμε στη νέα εικονομαχία πού εἶναι παλιά όσο και ο κόσμος.

Υπόθεση καθόλου εύκολη

Η άναστήλωση δέν εἶναι εύκολη, οί εικονομάχοι όμως και στην παλιά εικονομαχία μετέρχονται χίλια δύο όπλα και μεθόδους. Εἶναι παντού και με έπιμονή μάχονται και έξουδετερώνουν τις άντιστάσεις. Έκείνο πού πρέπει να προσέξουμε εἶναι τόν εικονομάχο πού φωλιάζει μέσα μας, με τις όποιες δικαιολογίες, τᾶ όποια προσχήματα και έπιχειρήματα.

Ο κίνδυνος ενεδρεύει για να κατηγοριοποιόυμε και να κατηγοροῦμε. Η διαζευκτική σκέψη παραμονεύει: τὸ άσπρο ή τὸ μαῦρο εἶναι τὰ μόνα χρώματα τῆς παλέττας μας. Οί σύνδεσμοι εἶτε... εἶτε βρίσκονται στην ήμερήσια διάταξη για να καταλήγουν σέ οὔτε... οὔτε. Τὸ τόσο... όσον τὸ αποκλείουμε γιατί μᾶς υποχρεώνει να σκεφτοῦμε, να κουραστοῦμε, να ζυγίσουμε, να ύπαναχωρήσουμε ένδεχομένως. Και αυτό δέν τὸ θέλουμε. Μᾶς βολεύει ή πρώτη σκέψη.

Μακρὰ ένατένιση

Όταν όμως στεκόμαστε μπροστά σ' έναν άνθρωπο πού εἶναι εικόνα Θεοῦ δέν μπο-

ροῦμε να τὸν άντιληφθοῦμε με μιᾶ ματιά, διὰ μιᾶς. Δέν τὸν κατέχουμε με τὴν πρώτη. Πρέπει να όπλιστοῦμε με ύπομονή για να τὸν καταλάβουμε. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται χρόνος. Κι αυτό συνεπάγεται ότι δέν σπεύδουμε ν' άντιδράσουμε ξαφνικά στην πρώτη του άντίδραση σέ τυχόν δράση μας. Πρέπει να τὸν έποπτεύσουμε επί μακρόν «και οὐδαμῶς δυνάμεθα τὴν μορφήν αὐτοῦ καταλαβεῖν, διὰ τὸ έτέρα και έτέρα ὄψει φαίνεσθαι, και παρηλλαγμένη θεωρία», όπως ακριβῶς ο ίδιος ο Κύριος δέν μπορούσε να άποτυπωθεῖ στη ζωγραφιά στην όποία έπιχειροῦσε να διασώσει τὴ μορφή του ο Άνανίας άπεσταλμένος τοῦ Αγγάρου, τοῦ τοπάρχῃ τῆς Έδέσης.

Οὔτε κατὰ διάνοιαν, βέβαια, να σκεφθοῦμε να συγκρίνουμε τὰ άσύγκριτα. Τὸ γεγονός όμως τῆς κατ' εικόνα Θεοῦ δημιουργίας τοῦ ανθρώπου μᾶς ὀδηγεῖ επί τόν τύπον τῶν ἡλῶν μιᾶς «εἰκονικῆς πραγματικότητας» πού σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση πιστοποιεῖ τὴν πραγματικότητα τῆς εικόνας και έξοστρακίζει μακριὰ κάθε ύποψία επίπλαστης ὁμοιότητας, συμπάθειας και άλληλεγγύης. Η εικονομαχία εἶναι χριστομαχία και τελικὰ άνθρωπομαχία, για τὴν όποία και τώρα και στην τελική κρίση θα δώσουμε λόγο ένώπιον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Άνθρώπου. Ἄς εὐχηθοῦμε, τότε, ὅλοι μας να ἔχουμε καλήν άπολογίαν επί τοῦ φοβεροῦ δήματος τοῦ Χριστοῦ.

